

XXII. MEZINÁRODNÍ KOLOKVIUM O REGIONÁLNÍCH
VĚDÁCH. SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ

22ND INTERNATIONAL COLLOQUIUM ON REGIONAL
SCIENCES. CONFERENCE PROCEEDINGS

Place: Velké Bílovice (Czech Republic)
June 12-16, 2019

Publisher: Masarykova univerzita (Masaryk University Press), Brno

Edited by:

Viktorie KLÍMOVÁ

Vladimír ŽÍTEK

(Masarykova univerzita / Masaryk University, Czech Republic)

Vzor citace / Citation example:

AUTOR, A. Název článku. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *XXII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. s. 1–5. ISBN 978-80-210-9268-6. DOI.

AUTHOR, A. Title of paper. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *22nd International Colloquium on Regional Sciences. Conference Proceedings*. Brno: Masaryk University Press, 2019. pp. 1–5. ISBN 978-80-210-9268-6. DOI.

Publikace neprošla jazykovou úpravou. / Publication is not a subject of language check.

Za správnost obsahu a originalitu výzkumu zodpovídají autoři. / Authors are fully responsible for the content and originality of the articles.

© 2019 Masarykova univerzita
ISBN 978-80-210-9268-6 (online : pdf)

DOI: 10.5817/CZ.MUNI.P210-9268-2019-50

MODERNÉ TECHNOLOGIE V BOJI PROTI KRIMINALITE: MESTSKÉ KAMEROVÉ SYSTÉMY V ČESKEJ REPUBLICE

Modern technologies in the fight against crime: Public camera systems in the Czech Republic

MARTIN KOVANIČ

Ústav sociálních studií | Department of Social Studies
Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií | Faculty of Reg. Develop. and International Studies
Mendelova Univerzita v Brně | Mendel University in Brno
✉ Tř. Generála Píky 7, 613 00 Brno, Czech Republic
E-mail: martin.kovanic@mendelu.cz

Anotácia

Moderné technológie vo forme mestských kamerových systémov sa stali integrálnou súčasťou českých miest. Sú využívané za cieľom znižovania kriminality a sú neustále rozširované aj vďaka podpore vládnych grantov. To sa deje napriek tomu, že empirické testovanie takýchto systémov ukazuje len limitovaný prínos v boji proti kriminalite. Cieľom tohto príspevku je zmapovať využívanie moderných technológií na boj proti kriminalite v najväčších mestách Českej republiky. Ich používanie zasadzuje do legislatívneho rámca a venuje sa aj dôvodom a procesom ich zavádzania. Výskum bol uskutočnený pomocou informačných žiadostí zaslaných vybraným mestským policiám a následnej deskriptívnej analýze počtov kamier a ukazovateľov efektívnosti ich fungovania. Hlavným zistením príspevku je, že české mestá využívajú desiatky až stovky verejných kamier v rámci mestských kamerových systémov (MKDS- Mestský dohľadový kamerový systém) napriek tomu, že vo viacerých prípadoch neevidujú ani základné štatistiky, na základe ktorých by sa dala skúmať ich efektívnosť.

Kľúčové slová

kamerový dohľad, mestský kamerový systém, boj proti kriminalite

Annotation

Modern technologies in the form of public camera systems have become an integral part of Czech cities. They are being used to reduce crime and are constantly expanding with the help of government funding. This happens despite the fact that empirical testing of such systems shows only limited benefits in the fight against crime. The aim of this paper is to map the use of modern technologies to combat crime in the largest cities in the Czech Republic. The paper first presents legislative framework of their use and also clarifies justifications and processes of their implementation. The research was carried out by means of information requests sent to selected municipal police and subsequent descriptive analysis of the number of cameras and indicators of their effectiveness. The main finding of the paper is that Czech cities use tens to hundreds of public cameras within public camera systems, despite the fact that in many cases, they do not even record the basic statistics on which their effectiveness could be examined.

Key words

camera surveillance, public camera system, fight against crime

JEL classification: R50

1. Úvod

Nástup informačnej spoločnosti a rozvoj moderných technológií v dvadsiatom storočí priniesol výrazné zmeny v možnostiach prevencie a odhaľovania kriminality. V kontinentálnej Európe začal masívnejší nárast využívania týchto technológií – predovšetkým vo forme kamerových systémov - vo verejných (ulice, parky), ako aj semi-verejných (nákupné strediská, školy) priestranstvách, ako reakcia na teroristické útoky v Madride a Londýne v rokoch 2004 a 2005 (Norris, 2012a: 27). Tomuto vývoju sa nevyhla ani Česká Republika, kedy v roku 2007 bol počet verejných priemyselných kamier v Prahe na úrovni 400 kusov a české ministerstvo vnútra, ako aj jednotlivé samosprávy, do týchto systémov investovali nemalé prostriedky (EDRI, 2008).

Využívání kamerových systémů so sebou přináší aj určité riziká – najmä v súvislosti s narušením práva na súkromie, personálnej integrity a verejnej anonymity jednotlivcov, ktorí sú nimi snímaní a nahrávaní (Goold, 2002). Pri prevádzke takýchto systémů by mala byť dodržaná zásada proporcionality. To znamená, že súhrn benefitů, v tomto prípade efektívnosť boja proti kriminalite, by mal prevyšovať súhrn riziků spojených so zásahom do vyššie spomínaného práva na súkromie.

Napriek tomu je využívanie kamerových systémů rozšírené a v dvadsiatom prvom storočí sa stalo až banálnym, spoločensky neviditeľným, všedným a všeobecne akceptovaným (Goold, Loader a Thumala, 2013: 985-986). Táto akceptácia je ešte výraznejšia v post-komunistickom priestore, v rámci ktorého je využívanie kamier za účelom bezpečnosti považované za manifestáciu pokroku a modernizácie (Björklund, 2013) a ako hodnotovo neutrálne technologické riešenie konkrétnych bezpečnostných problémů (Svenonius, Björklund a Waszkiewicz, 2014). Politický, ani spoločenský odpor proti ich využívaniu a rozširovaniu takmer neexistuje.

Cieľom tohto príspevku je zmapovať rozsah využívania kamerových systémů v českých samosprávach, ako aj poskytnúť základné informácie o ich regulácii, spôsobe rozširovania a uvažovaní o ich efektívnosti. V prvej časti príspevku predstavím kamerové systémy v kontexte diskusie o politikách dohľadu (angl. surveillance) a ich efektívnosti v boji proti kriminalite. V druhej časti zmapujem počty kamier v rámci mestských kamerových systémů MKDS (tzv. mestský kamerový dohľadový systém) vo vybraných českých mestách, ako aj ďalšie štatistiky ich efektívnosti.

2. Kamerové systémy a sledovanie

Priemyselné kamery, alebo aj CCTV (closed-circuit television – uzatvorený televízny okruh), sú socio-technickým systémom a ich dopady je potrebné chápať v širšom kontexte organizačného prostredia, v rámci ktorého fungujú a ktorý ich funkciu ovplyvňuje (Norris, 2012a: 24). Ich funkcia teda nezávisí len od technických špecifikácií daného systému, ale aj od ľudského faktora – čiže kedy a akým spôsobom sú monitorované operátorom, na čo sa operátor zameriava a ako vyhodnocuje zachytené udalosti.

Kamerové systémy sú nástrojom masového (alebo nového) dohľadu. Masový charakter nového dohľadu ako aj vyššia početnosť sledovaných subjektů je prejavom presunu cieľů dohľadu smerom k prevencii rizika. Zaobchádzanie s rizikami a neistotami je dôležitou charakteristikou dnešných 'rizikových spoločností' (Beck, 1992) a je výsledkom modernizačných procesů. V súvislosti s jednotlivými procesmi sociálnej intervencie, vrátane dohľadu, táto zmena posunula pozornosť od "konkrétneho človeka" k "spektru abstraktných faktorů, ktoré sa všeobecne považujú za rizikové." (Castel, 1991: 281) Cieľom dohľadu je teda predvídať nebezpečenstvo a vypočítavať individuálne riziko na základe škál špecifických atribútů.

Prispôsobenie sa dohľadu na postmoderný svet si vyžiadalo radikálnu zmenu. Charakteristické črty nového sledovania najlepšie opísal Gary Marx:

„Nový dohľad v porovnaní s tým tradičným rozširuje zmysly a má nízku viditeľnosť (angl. visibility) alebo je neviditeľný. Je pravdepodobné, že je nedobrovoľný. Zhromažďovanie údajů je často integrované do rutínnej činnosti. Je pravdepodobné, že zahŕňa nejakú manipuláciu ako priamy nátlak. Zhromažďovanie údajů je pravdepodobne automatizované, za pomoci prístrojů, a nie bez účasti ľudí (prípadne oboje). Je pomerne lacný v prepočte na jednotku zozbieraných údajů. Zhromažďovanie údajů je často sprostredkované na diaľku než priamo na mieste a údaje sa často nachádzajú u tretích strán. Údaje sú k dispozícii v reálnom čase, zhromažďovanie údajů môže byť kontinuálne a ponúkať informácie o minulosti, prítomnosti a budúcnosti“ (Marx, 2002: 15).

Takže hlavnými charakteristikami sú jeho masovosť, relatívna neviditeľnosť a všade prítomnosť. Marx píše o 'mäkkom dohľade' (angl. soft surveillance). Nový dohľad je schopný zhromažďovať oveľa viac údajů v oveľa väčšom rozsahu (v porovnaní so starým), ale nie je založený na priamom nátlaku, a preto je vo svojej podstate mäkký. Nový dohľad je úzko spojený s technologickou revolúciou a neustále sa rozvíjajúcimi možnosťami nových technológií, ktoré "získavajú informácie hlbšie, širšie a jemnejšie než tradičné metódy, prekonávajú prirodzené (vzdialenosť, tma, čas a mikroskopické rozmery) a vykonštruované (steny, obálky) hranice, ktoré historicky chránili osobné informácie" (ibid: 9).

Zo svojej povahy je masový dohľad invazívny, zasahuje do súkromia jednotlivcov, keďže nediskriminuje a zameriava sa na všetkých, vrátane tých, ktorí nie sú podozriví zo spáchania žiadneho kriminálneho deliktu. Z toho dôvodu prispieva k erózii prezumpcie neviny (Galetta, 2013), a to najmä v prípadoch, keď je neregulovaný a disproporčný.

3. Efektivnost kamerových systémů v boji proti kriminalitě

Na to, aby fungování kamerových systémů splňalo zásadu proporcionality, by malo být efektivně a naplňat svoje deklarované cíle. Pod efektivností rozumím měřitelnou hodnotu naplňování stanovených cílů daného systému. V případě kamerových systémů je to právě boj proti kriminalitě – její prevence ale aj řešení už vykonaných trestných činů a priestupkov. Vo všeobecnosti sa dá konštatovať, že kamerové systémy sa v posledných rokoch rozširujú napriek tomu, že v dosahovaní svojich cieľov zlyhávajú (Norris, 2012a; 2012b). Veľké množstvo štúdií zo západných krajín, primárne zo Spojeného Kráľovstva (Ditton a Short, 1999; Gill a Spriggs, 2005), Spojených Štátov Amerických (Cameron, et al., 2008) alebo Austrálie (Wells, Allard a Wilson, 2006), poukazujú na to, že kamerové systémy nemajú signifikantný efekt na znižovanie kriminality. K rovnakému negatívne výsledku dospelo aj zhodnotenie efektívnosti kamerového systému poľskej Varšavy (Waszkiewicz, 2013), ktoré je jediné z post-komunistického priestoru.

Jedinou výnimkou, ktorú identifikovali niektoré štúdie (Welsh a Farrington, 2007; Gill a Spriggs, 2005), je pozitívny efekt CCTV na znižovanie majetkovej kriminality na parkoviskách. Rozvoj kamerových systémů teda súvisí viac s ich symbolickým potenciálom, ako skutočnými efektami. Ich úlohou je najmä demonštrovať verejnosti že vláda (prípadne samospráva) niečo s kriminalitou robí (Norris, 2012a: 40).

Neefektivnost fungovania kamerových systémů má niekoľko dôvodov. Prvý súvisí s tzv. problémom racionálneho kriminálnika. Na jednej strane predpokladá, že potenciálny kriminálnik si je vedomý prítomnosti kamier a že ho pred spáchaním trestného činu alebo priestupku odradia (Norris, 2012b, 256). Druhým momentom je fakt, že ak si je kriminálnik vedomý ich prítomnosti, tak zločin uskutoční na inom mieste, ktoré nie je monitorované. To je problém tzv. premiestnenia zločinu (angl. displacement of crime) (Johnson, Guerette a Bowers, 2012). Ďalším dôvodom je nemožnosť zachytenia všetkého kriminálneho konania na kameru. Tam je prekážkou jednak technický stav kamier, kvalita preneseného záznamu ale napr. aj možnosť kamery otočiť a priblížiť. Druhou prekážkou je zachytenie incidentu osobou operátora, jeho výber cieľov (Norris a Armstrong, 1999) ale aj finančné možnosti na neustále monitorovanie systému operátormi.

Modernizačná rétorika v kombinácii s bojom proti terorizmu aj v ČR priniesla, že MKDS sú politikmi a záujmovými skupinami vnímané takmer len v pozitívnom svetle a vyhodnocovanie ich efektívnosti nie je uskutočňované ani žiadané.

4. Mestské kamerové systémy v samosprávach ČR

Mestské kamerové systémy, tzv. MKDS, fungujú aj v českých samosprávach. V tejto časti príspevku najprv predstavím, akým spôsobom je ich fungovanie regulované zákonom. Následne sa dotknem ich zavádzania a rozširovania, predstavím ich počty a načrtnem, akým spôsobom sa dá uvažovať o ich efektívnosti.

Empirická časť príspevku je založená primárne na údajoch, ktoré poslali samotné mestské polície (prípadne magistráty) ako odpoveď na informačné žiadosti podľa zákona 106/1999 Sb., o slobodnom prístupe k informáciám. Infožiadosti boli rozoslané autorom dňa 5.2.2019 a boli adresované mestským policiám v stovke najväčších českých miest s najväčším počtom obyvateľov. Táto vzorka bola vybraná na základe predpokladu, že väčšie mestá budú mať viac skúseností s fungovaním kamerových systémů. Do 14.3.2019 zaslalo odpovede 71 adresátov, s tým, že žiadosti vyhovel aspoň v čiastočnej miere 65 z nich. Ostatné mestské polície na žiadosť nereagovali, prípadne im žiadosť nebola úspešne doručená. Z vybranej vzorky miest mestská polícia neexistuje v meste Pelhřimov.

4.1. Regulácia

Mestské kamerové systémy a ich používanie a správa sú regulované v zákone č. 101/2000 Sb., o ochrane osobných údajov. Ten v paragrafe 5 jasne určuje, že na dosiahnutie zákonnosti musí byť jasne stanovený účel zberu osobných údajov a taktiež tieto údaje by mali byť zhromažďované len v nevyhnutnom množstve na naplňovanie daného konkrétneho cieľa. Zákon špecificky neoperuje s pojmami ako kamera alebo kamerové systémy (prípadne MKDS). Určité usmernenie k fungovaniu MKDS v roku 2009 vydalo Ministerstvo vnútra ČR, ktoré okrem iného konštatuje, že proporcionality týchto systémů je kľúčová, keďže:

„Nevýhodou kamerového systému je, že jeho použitím dochádza k neselektívnemu výberu osôb, t. j. ku sledovaniu veľkej skupiny osôb, z ktorých len veľmi malé percento naozaj nejakú trestnú činnosť proti právam správcu pácha. Záznam z kamerového sledovania potom môže byť použitý i proti "poctivým" ľuďom, ktorí neporušujú právo, ale sú vďaka kamerám ľahko identifikovateľní. Prípadné zneužitie by na tieto osoby malo výrazný osobnostný dopad, hoci – a to je nutné opäť zdôrazniť – nejde o osoby, ktoré by sa nejak previnili.“ (Ministerstvo vnútra, 2009)

Od mája 2018 v rámci krajín EÚ vstúpilo do platnosti Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov (tzv. GDPR), ktoré predstavilo nový legislatívny rámec ochrany osobných údajov v rámci celej EÚ. Transpozícia nariadenia do českého právneho prostredia sa uskutoční pomocou zákona o spracovaní osobných údajov, ktorý upresní zavedenie tohto nariadenia. Tento zákon je v súčasnosti (marec 2019) schválený Poslaneckou snemovňou parlamentu¹ ČR a zatiaľ zostáva v legislatívnom procese.

Z praktického hľadiska majú na starosti MKDS jednotlivé mestské polície, fungovanie ktorých upravuje zákon č. 553/91 Sb., o obecnej polícii. Systém je centralizovaný v budovách MP a operovaný jej zamestnancami.

4.2 Zavádzanie MKDS

Mestské kamerové systémy (MKDS) sa stali bežnou súčasťou českých miest. Jedným z dôležitých momentov, ktoré umožnili zavedenie a rozvoj MKDS, je finančná podpora Ministerstva vnútra ČR cez schému tzv. Program prevencie kriminality na miestnej úrovni (Program PK), ktorý funguje od roku 1996. Táto grantová schéma je v súlade s vládou schválenou stratégiou prevencie kriminality. V súčasnosti je v platnosti Stratégia prevencie kriminality v Českej republike na roky 2016 až 2020. V rokoch 1996 až 2014 bolo podľa informácií Ministerstva vnútra ČR cez Programy PK podporených celkovo 789 čiastkových projektov na MKDS pre celkovo 203 miest a obcí. Celkový objem finančných prostriedkov použitých na MKDS bol takmer 562 miliónov Kč (Ministerstvo vnútra, 2015). Za roky 2016 a 2017 neexistuje spracovaná štatistika, aká časť objemu pridelených finančných prostriedkov išla na MKDS a aká na iné projekty.²

Rozhodnutie o konkrétnom umiestnení tzv. kamerových bodov a osadení jednotlivých priemyselných kamier sa prijíma na úrovni samotného mesta. Na základe informácií z infožiadostí sa dá konštatovať, že toto rozhodnutie je prijímané mestskou políciou v súčinnosti s Políciou Českej republiky (PČR). V rámci rozhodovacieho procesu sa vychádza zo štatistík kriminality, prípadne je do neho zapojená aj verejnosť cez nejaký dotazník. Finálne rozhodnutie je často prerokované miestnou bezpečnostnou komisiou a následne o ňom rozhoduje vedenie mesta. Rozhodovací proces však nie je štandardizovaný a v rôznych mestách fungujú jeho viaceré alternatívy. Vo viacerých mestách existujú tzv. koncepcie rozvoja MKDS, alebo koncepcie mestskej polície, v ktorých sa nachádzajú aj časti o MKDS. Tieto dokumenty obsahujú ucelenejšiu víziu rozvoja MKDS v určitom dlhšom časovom období.

4.3 Prehľad počtov kamier

Počty kamier v jednotlivých mestách ČR sa výrazne líšia. Nie vždy platí, že veľkosť mesta determinuje aj celkový počet kamier, ktoré sú v správe mestskej polície alebo miestnej samosprávy. Najviac kamier je umiestnených v Prahe, až 1100 kusov.³ Na druhom mieste sa umiestnila Ostrava (748 kusov). Ostatné regionálne metropoly majú pomerne nižší počet verejných kamier - napr. Brno – 254, Plzeň – 173, Hradec Králové – 52 alebo České Budějovice – 3.. Detailný prehľad počtov kamier v ostatných mestách je v Tabuľke 1.

Tabuľka 1: Počty kamier a ich efektívnosť v mestách ČR

mesto	počet kamier	zásahy MP celkovo	zásahy MP kamera	poskytnutie záznamu PČR
Brno	254	N	N	200 za mesiac**
Ostrava	748	45800	1 083	278, priamy prístup PČR (5013)
Plzeň	173	59753	3 857	priamy prístup PČR
Liberec	50	N	N	288
Olomouc	35	N	N	481
České Budějovice	39	35911*	N	priamy prístup PČR
Ústí nad Labem	163	N	324	283
Hradec Králové	52	N	N	103

¹ Celé znenie navrhovaného zákona je možné nájsť na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=138&CT1=0>

² Prehľad podporených projektov za rok 2018 sa dá nájsť na: <https://www.mvcr.cz/clanek/vysledky-programu-prevence-kriminality-na-mistni-urovni-na-rok-2018.aspx>

³ Informácie sú z portálu

http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/odbory/oddeleni_krizoveho_managementu/mestsky_kamerovy_system.html

mesto	počet kamier	zásahy MP celkovo	zásahy MP kamera	poskytnutie záznamu PČR
Pardubice	140	N	N	569
Havířov	28	8375	303	94
Kladno	47	N	N	33
Opava	18	11531	149	priamy prístup PČR
Frýdek-Místek	84	N	471	219
Karviná	177	N	N	60 za rok**
Jihlava	34	N	N	167
Teplice	24	N	391	286
Děčín	56	N	N	NE
Karlovy Vary	31	4100	1041	priamy prístup PČR
Mladá Boleslav	50	N	29	190
Prostějov	30	N	4546	priamy prístup PČR
Prerov	21	N	N	prístup PČR
Třebíč	40	2917	344	161
Třinec	18	N	N	12
Znojmo	26	N	294	300
Příbram	26	N	N	priamy prístup PČR
Cheb	19	N	543	63
Trutnov	29	11373	228	86
Písek	21	N	N	55
Kroměříž	20	N	N	189
Šumperk	11	5920	24	29
Vsetín	15	2985	130	14
Uherské Hradiště	35	N	N	168
Hodonín	14	N	69	37
Český Těšín	19	3278	179	95
Litvínov	42	N	338	89
Nový Jičín	82	N	N	66
Sokolov	167	N	N	15 za január
Havlíčkův Brod	20	N	N	NE
Valašské Meziříčí	49	N	198	86
Jindřichův Hradec	29	N	975	priamy prístup PČR
Vyškov	13	3454	510	93
Žďár nad Sázavou	22*	2709*	95*	priamy prístup PČR*
Blansko	16	N	N	38
Kutná Hora	22	N	N	87
Náchod	26	N	N	22
Jirkov	43	N	N	81
Mělník	13	N	3061	92
Žatec	13	N	N	NE
Brandýs nad Labem	14	N	N	37
Louny	15	N	N	NE
Kadaň	24	N	N	priamy prístup PČR

mesto	počet kamier	zásahy MP celkovo	zásahy MP kamera	poskytnutie záznamu PČR
Otrokovice	11	N	N	62
Bílina	32	N	N	175*
Svitavy	71	N	28	45
Ostrov	19	N	N	2-3 za mesiac**
Benešov	13	N	N	72
Bruntál	16	N	N	priamy přístup PČR
Jičín	82	N	58	66
Rožnov pod Radhoštěm	20	N	N	1 za týždeň**
Neratovice	12	N	N	NE
Rakovník	54	N	N	48
Dvůr Králové nad Labem	34	N	N	36
Slaný	17	N	N	55
Česká Třebová	71	2473	73	17
Říčany	43	N	N	106

N-štatistika nebola zaslaná alebo sa neevviduje

*údaje za rok 2017

**dohad, štatistika sa neevviduje

Zdroj: autor, dáta: informačné žiadosti

4.4 Efektívnosť MKDS

Ako som už spomínal vyššie, kľúčovým momentom pre fungovanie mestských kamerových systémov je ich efektívnosť, teda nakoľko naplňajú svoje poslanie boja proti kriminalite. V prostredí ČR neexistuje žiadna komplexná štúdia, ktorá by ich efektívnosť, prípadne preventívne účinky, skúmala. Podobné schémy vyhodnocovania efektívnosti explicitne nerobia ani jednotlivé lokálne samosprávy, alebo mestské polície. Určitý obraz o tom, ako sú kamery využívané, dokážu napriek tomu poskytnúť dve štatistiky – počet zásahov MP iniciovaných kamerovým systémom a počet záznamov, ktoré boli poskytnuté polícii ČR za účelom ďalšieho riešenia.

Počet zásahov iniciovaných z kamerového systému nie je postačujúca štatistika, ale naznačuje, akým spôsobom kamery pomáhajú pri iniciovaní výjazdov. Vo všeobecnosti sa da konštatovať, že viaceré mestské polície túto štatistiku vôbec neevvidujú, prípadne je pomer takýchto výjazdov na ich celkovom počte relatívne nízky. Určitú výnimku tvorí mesto Mělník, v ktorom v roku 2018 pri celkovom počte 13 kamier iniciovali až 3061 zásahov. Relatívne vysoký pomer zásahov iniciovaných pomocou MKDS (1041) z celkového počtu 4100 zásahov majú Karlove Vary. Štatistiky ostatných miest, ktoré údaj poskytlí, sú v Tabuľke 1.

Druhým ukazovateľom je celkový počet záznamov, ktorý bol poskytnutý PČR. Tie slúžia na riešenie kriminality a opäť nie je definitívnym dôkazom efektívnosti MKDS. Zo štatistiky nie je jasné, ako trestné stíhanie dopadlo, a akú úlohu v procese zohral práve poskytnutý záznam. Na druhej strane, táto štatistika naznačuje, v koľkých prípadoch mohol byť záznam z kamery nápomocný. Záznamy sú poskytované rôznym oddeleniam PČR – či už obvodnému oddeleniu, dopravnému oddeleniu alebo kriminálnej polícii, za účelom riešenia rozličných trestných činov alebo priestupkov. Poskytnutý záznam môže byť z viacerých kamier a mať rôznu dĺžku, v rozpätí až niekoľkých hodín.

Vo všeobecnosti sa dá konštatovať, že v priemere jedna MP poskytla PČR v roku 2018 niekoľko desiatok záznamov. V prípade väčších miest je to až niekoľko stoviek. Zaujímavým poznatkom je fakt, že v relatívne veľkom počte samospráv má PČR priamy prístup k záznamom z MKDS a preto si ich nemusí od MP žiadať. V prípade priameho prístupu neboli štatistiky využitých záznamov poskytnuté. Najdetailnejšiu odpoveď poskytla MP Ostrava, ktorá z vlastnej iniciatívy PČR poskytla 278 záznamov a PČR si sama zo systému stiahla až 5013 záznamov. Detailnejšie štatistiky sú opäť v Tabuľke 1.

Vyhodnocovanie efektívnosti MKDS je na základe dostupných dát problematické. Ako jeden z najväčších problémov sa javí fakt, že veľká časť mestských polícií neevviduje štatistiky ohľadom využitia MKDS na

iniciovanie zásahov, prípadne ani počty záznamov poskytnutých PČR na ďalšie riešenie. V takom prípade nedokážu ani interne vyhodnocovať efektívnosť fungovania ich MKDS.

5. Záver

Mestské kamerové systémy sa v posledných rokoch aj vďaka podpore grantových schém Ministerstva Vnútra ČR stali integrálnou súčasťou verejných priestorov v mestách Českej republiky. Trend rozširovania týchto systémov pokračuje napriek tomu, že empirické štúdie, ktoré skúmali ich efektívnosť v prevencii kriminality, neprinášajú jasné pozitívne výsledky. Ako najefektívnejšie identifikovali ich využitie na parkoviskách na riešenie majetkovej kriminality.

V rámci českých miest majú MKDS desiatky kamier vo verejných priestoroch s výnimkou niektorých miest, v ktorých sú ich stovky. Najviac monitorované je mesto Praha, kde sa nachádza až 1100 verejných kamier. Na základe existencie strategických dokumentov, ako napr. stratégia prevencie kriminality, dá sa očakávať ďalšie rozširovanie týchto systémov. Rozširovanie má aj podporu občanov⁴, čo je v súlade so zisteniami vyššej podpory pre zavádzanie technologických systémov dohľadu v post-komunistickom priestore.

Napriek tomu samotné Ministerstvo vnútra vo svojom materiáli konštatuje, že využívanie mestských kamerových systémov by malo podliehať prísnemu režimu, keďže zasahuje do práva na súkromie všetkých obyvateľov a primárne ľudí, ktorí zákony nijakým spôsobom neporušujú. Ochrana súkromia má svoj zmysel aj vo verejnom priestore a monitorovanie pomocou kamier má aj svoje etické implikácie. Zachovanie dôstojnosti a autonómie je spojené s možnosťou rozhodovania o sebe, svojich dátach a ochranou pred nechceným skúmaním a hodnotením (Silva-Tarouca Larsen, 2011: 185). Predpokladom zákonnosti takéhoto zásahu je teda jasné stanovenie merateľného cieľa dohľadu a potom nasledovného vyhodnocovania jeho dosahovania. Proporcionalita monitorovania je kľúčovým momentom pre demokratickosť prevádzky daného systému dohľadu, vrátane mestských kamerových systémov.

Literatúra

- [1] BECK, U. (1992). *Riziková spoločnosť. Na ceste k jinej moderně*. Praha: Slon. ISBN 978-8-074-19047-6.
- [2] BJÖRKLUND, F. (2013). Modernisation, Balancing Interests, and Citizens' Rights: Public Video Surveillance in Poland, Germany, and Sweden. In Björklund, F., Svenonius, O. (eds). *Video Surveillance and Social Control in a Comparative Perspective*. London: Routledge, pp. 19-68. ISBN 978-0-203-08290-4.
- [3] CAMERON, A., KOLODINSKI, E., MAY, H., WILLIAMS, N. (2008). *Measuring the Effects of Video Surveillance on Crime in Los Angeles*. Sacramento, CA: California Research Bureau.
- [4] CASTEL, R. (1991). From Dangerousness to Risk. In Burchell, G., Gordon, C., Miller, P. (eds). *The Foucault Effect: Studies in Governmentality*. Chicago: The University of Chicago Press, pp. 281-298. ISBN: 0-226-08045-5.
- [6] DITTON, J., SHORT, E. (1999). Yes, It Works, No, It Doesn't: Comparing the Effects of Open CCTV in Two Adjacent Scottish Town Centres. In Painter, K., Tilley, N. (eds). *Crime Prevention Studies 10*. New York: Criminal Justice Press, pp. 201–224. ISBN 1-881798-22-4.
- [7] EDRI (2008). Key privacy concerns in Czech Republic 2007. European Digital Rights. [online]. [2019-14-03]. Dostupné z: <https://edri.org/edriagramnumber6-2privacy-czech-2007/>.
- [8] GALETTA, A. (2013). The changing nature of the presumption of innocence in today's surveillance societies: rewrite human rights or regulate the use of surveillance technologies? *European Journal of Law and Technology*, vol. 4, no. 2 [online], ISSN 2042-115X. [cit. 2019-14-03] Dostupné z: <http://ejlt.org/article/view/221/377>.
- [9] GILL, M., SPRIGGS, A. (2005). *Assessing the Impact of CCTV*. London: Home Office Research, Development and Statistics Directorate. ISBN 1-84473-581-8.
- [10] GOOLD, B. J., (2002). Privacy rights and public spaces: CCTV and the problem of the "unobservable observer." *Criminal Justice Ethics*, vol. 21, no. 1, pp. 21-27. DOI 10.1080/0731129X.2002.9992113.
- [11] GOOLD, B. J., LOADER, I., THUMALA, A. (2013). The Banality of Security: The Curious Case of Surveillance Cameras. *The British Journal of Criminology*, vol. 53, no. 6, pp. 977–996. DOI 10.1093/bjc/azt044.
- [12] JOHNSON, S. D., BOWERS, K. J., GUERRETTE, R. (2012). Crime Displacement and Diffusion of Benefits: A Review of Situational Crime Prevention Measures. In Welsh, B., Farrington, D. (eds). *The Oxford Handbook of Crime Prevention*. Oxford: Oxford University Press, pp. 337-353. ISBN: 9780195398823.

⁴ Takúto podporu ukazuje napr. výskum z Brna, kde obyvatelia identifikovali využívanie kamerového systém ako jedno z hlavných opatrení v boji proti kriminalite (pozri Smolík, 2018: 771).

- [13] MARX, G., T. (2002). What's New About the "New Surveillance"? Classifying for Change and Continuity. *Surveillance & Society*, vol. 1, no. 1, pp. 9-29. DOI 10.24908/ss.v1i1.3391.
- [14] MINISTERSTVO VNITRA. (2009). *Kamerové sledování veřejných prostranství a institucí*. [online]. [2019-14-03]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kamerove-sledovani-verejnych-prostranstvi-a-instituci.aspx>.
- [15] MINISTERSTVO VNITRA. (2005). *Doporučení pro výběrová řízení na dodavatele kamerového systému a další standardy MKDS*. [online]. [2019-14-03]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/doporuzeni-k-vz-na-mkds-duben-2015-ppt.aspx>.
- [16] NORRIS, C. (2012a). There's No Success Like Failure and Failure's No Success at All. Some critical reflections on understanding the global growth of CCTV surveillance. In Doyle, A., Lippert, R., Lyon, D. (eds). *Eyes Everywhere: The global growth of camera surveillance*. London: Routledge, pp. 23-45. ISBN 978-0-203-14162-5.
- [17] NORRIS, C. (2012b). The success of failure. Accounting for the global growth of CCTV. In Ball, K., Haggerty, K., Lyon, D. (eds.). *Routledge Handbook of Surveillance Studies*. London: Routledge, pp. 251-258. ISBN 978-0-203-81494-9.
- [18] NORRIS, C., ARMSTRONG, G. (1999). CCTV and the Social Structuring of Surveillance. In Painter, K., Tilley, N. (eds). *Crime Prevention Studies 10*. New York: Criminal Justice Press, pp. 157-178. ISBN: 1-881798-22-4
- [19] SILVA-TAROUCALARSEN, B. (2011). *Setting the Watch: Privacy and the Ethics of CCTV Surveillance*. Oxford: Hart Publishing. ISBN: 978-1-84946-084-2
- [20] SMOLÍK, J., (2018). Pocit bezpečí a obavy z kriminality v Brně. In *XXI. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, pp. 767-773. ISBN 978-80-210-8969-3.
- [21] SVENONIUS, O., BJÖRKLUND, F., WASKIEWICZ, P. (2014). Surveillance, lustration and the open society. Poland and Eastern Europe. In Boersma, K., Van Brakel, R., Fonio, C., Wagenaar, P. (eds.). *Histories of State Surveillance in Europe and Beyond*. London: Routledge, pp. 95-117. ISBN: 978-0-203-36613-4
- [22] WASKIEWICZ, P. (2013). How Effective is the Public Video Surveillance System in Warsaw? In Björklund, F., Svenonius, O. (eds). *Video Surveillance and Social Control in a Comparative Perspective*. London: Routledge, pp. 153-170. ISBN 978-0-203-08290-4.
- [23] WELLS, H., ALLARD, T., WILSON, P. (2006). *Crime and CCTV in Australia: Understanding the Relationship*. Gold Coast, Queensland: Bond University.
- [24] WELSH, B., FARRINGTON, D. (2007). *Closed Circuit Television Surveillance and Crime Prevention: A Systematic Review*. Stockholm: Swedish Council for Crime Prevention.